

BELEIDSPLAN NATUUR EN BIODIVERSITEIT

Hoe de gemeente Druten een bijdrage kan leveren aan een leefbare toekomst voor onze kinderen en kleinkinderen

Inhoud

1. INLEIDING	2
Het gaat niet goed met de wereld en daarom ook niet met onze gemeente	2
2. ACHTERGRONDINFORMATIE	4
Klimaatverandering	4
Vogels	5
Insecten	5
Zoogdieren	6
Bevolkingsgroei	8
Bestrijdingsmiddelen	9
Mariene ecosystemen	10
3. ROL VAN ONZE GEMEENTE	13

1. INLEIDING

Het gaat niet goed met de wereld en daarom ook niet met onze gemeente

Dagelijks horen we in het nieuws en lezen we in de krant dat het met onze leefomgeving wereldwijd steeds slechter gaat. Natuurlijk, de wereld is heel erg groot en wat stelt dat hele kleine stukje gemeente Druten daarop nu voor. Wat kunnen wij in de gemeente Druten nu aan veranderen? Dat klopt, de gemeente Druten kan dat niet veranderen. Maar de gemeente Druten kan met vele andere gemeenten in binnen- en buitenland daar zeker wel een belangrijke bijdrage aan leveren. Ook op ons grondgebied kunnen wij een belangrijke bijdrage leveren om de biodiversiteit te verbeteren. Door binnen onze gemeente betere levensvoorwaarden te scheppen om de achteruitgang van de soorten af te remmen en te stabiliseren. En door voorwaarden te scheppen dat verdwenen soorten binnen onze gemeente, en dat zijn er velen, weer terugkomen. Ook moet van de gemeente Druten een bijdrage worden verwacht aan het terugdringen van de CO² uitstoot die in belangrijke mate verantwoordelijk is voor de opwarming van de aarde. Door de opwarming van de aarde zal de leefbaarheid van wereld anders in een enorme crisis komen.

Met kleine stappen kunnen op het gebied van biodiversiteit soms al flinke resultaten worden bereikt. En met de transitie naar duurzame energie krijgen we niet alleen schonere lucht, maar ook leveringszekerheid omdat we niet meer afhankelijk zijn van aardgas vanuit Rusland. Vanwege die onzekere leveringszekerheid is de afgelopen winter de prijs voor aardgas enorm toegenomen.

Op het gebied van biodiversiteit en energietransitie kunnen gemeenten belangrijke stappen zetten om de wereld leefbaar te houden. Ook in de gemeente Druten. In deze nota zullen we verder ingaan op concrete plannen die we in onze gemeente kunnen realiseren op het gebied van biodiversiteit. Op het gebied van de energietransitie is de gemeente planmatig bezig en die activiteiten blijven in de nota dan ook buiten beschouwing.

Sociaal Maas en Waal Druten wil met dit initiatiefraadsvoorstel het belang van de biodiversiteit erkennen en daadwerkelijk op veel gebieden stappen zetten om de biodiversiteit binnen onze gemeente te verbeteren. Ontegenzeggelijk zijn er door de gemeente al stapjes gezet. Maar het kan veel gedegener en ook minder vrijblijvend. Niet alleen maar stimuleren, maar ook voorschrijven en met aandacht voor veel meer gebieden waar we de biodiversiteit kunnen verbeteren of laten herstellen.

We kennen binnen onze gemeente een constructieve raad die, veelal in gezamenlijkheid, besluiten wenst te nemen die goed zijn voor de inwoners en hun leefomgeving. Maar ook een raad die oog heeft voor wat Druten aan cultuurhistorie en natuur te bieden heeft. Daarin past ook oog voor de biodiversiteit.

Met meer biodiversiteit krijgen we ook een veel rijkere natuur en daarom ook een veel aantrekkelijkere natuur om in te verblijven. Stel je voor dat we weer kieviten, grutto's, veldleeuweriken en tureluurs in onze polders zouden kunnen terugkrijgen, wat zou dat een sensatie zijn! Maar ook winst voor kleine beestjes die we niet zien en misschien wel kleine onooglijke plantjes en een rijker insectenleven. In onze uiterwaarden waar de natuur (bijna helemaal) zijn gang mag gaan is de bever terug en zien we het jaar door de grote witte zilverreiger.

Met deze nota en voorstellen willen we een bijdrage leveren om de biodiversiteit in onze gemeente te herstellen en daarmee een bijdrage leveren aan het wereldwijde noodzakelijke herstel van de biodiversiteit.

Fractie Sociaal Maas en Waal

2. ACHTERGRONDINFORMATIE

Wij hebben met deze paragraaf niet de bedoeling u te deprimeren, maar als we in de vorige paragraaf gezegd hebben dat het niet goed gaat met deze wereld en daarom ook niet in de gemeente Druten moeten we daar toch wel even een tip van de sluier over oplichten. We zullen de belangrijkste bedreigingen de revue laten passeren die zich afspelen op mondiaal niveau maar die wel een heel directe invloed hebben op ook de inwoners van onze gemeente.

Klimaatverandering

In het laatste IPCC-rapport van augustus 2021 worden de meest recente inzichten gegeven. Uit dit klimaatrapport blijkt dat klimaatverandering nu elke regio op aarde treft. En klimaatverandering zal in de komende decennia in alle regio's alsmar toenemen. Bij een gemiddelde mondiale opwarming van 1,5 graden Celsius zullen we bijvoorbeeld meer hittegolven ervaren en langere warme seizoenen kennen. Daarnaast zullen koude seizoenen korter worden. De situatie wordt nog kritieker wanneer de aarde gemiddeld 2 graden Celsius opwarmt. Dan zullen we nog meer extreme hitte ervaren wat schadelijk is voor de landbouw en de gezondheid.

Maar het gaat niet alleen om de temperatuur. Klimaatverandering brengt meerdere verschillende veranderingen met zich mee in verscheidende regio's, die allemaal zullen verergeren met een verdere opwarming van de aarde. Denk bijvoorbeeld aan veranderingen in regen en droogte, in wind, sneeuw en ijs. Zo zal de neerslag op hogere breedtegraden waarschijnlijk toenemen, terwijl deze naar verwachting in grote delen van de subtropen zal afnemen. Intensievere regenval zal vervolgens vaker kunnen leiden tot overstromingen, terwijl andere regio's kampen met ongekende droogte. In kustgebieden zal de zeespiegel in de 21e eeuw blijven stijgen, wat zal bijdragen aan frequentere en ernstigere kustoverstromingen in laaggelegen gebieden. Extreme gebeurtenissen die vroeger eens in de honderd jaar voorkwamen, kunnen tegen het eind van deze eeuw ieder jaar plaatsvinden. Bovendien neemt de dooi van de permafrost toe en blijven ijskappen en gletsjers onverstoortbaar smelten. De effecten op verschillende klimaatindicatoren zoals zeespiegelstijging, verdwijnende gletsjers, smeltend Arctisch zee-ijs en extreme weersomstandigheden worden steeds duidelijker.

Voor de biodiversiteit zal dit alles ook zeer ingrijpende gevolgen hebben. Werken aan behoud van biodiversiteit is niet alleen om ethische redenen van belang. Het is cruciaal voor de hele samenleving om te zorgen dat ecosystemen op duurzame wijze goederen en diensten kunnen blijven verschaffen aan de mens, waaronder bufferende en mogelijke remmende effecten op klimaatverandering. Het klimaat verandert sneller dan door natuurlijke oorzaken, vooral door de uitstoot van CO₂ en methaan door industrie, verkeer etc. CO₂ lost op in water tot koolzuur. In zuurder water kunnen allerlei organismen niet leven. Klimaatverandering kan de biodiversiteit verminderen, als soorten niet in staat zijn zich aan te passen of te migreren naar koelere plekken (bijvoorbeeld: in de bergen kunnen soorten naar hogere dus koelere plekken gaan, maar boven de bergtop kunnen ze niet). Koraalriffen sterven af als het te warm wordt, veel soorten verplaatsen zich niet makkelijk naar koelere zeeën.

We spreken inmiddels niet meer over toekomstige generaties die getroffen kunnen worden, Ook de huidige generatie en de kinderen nog geboren worden erdoor getroffen. De aarde blijft wel doordraaien, maar de vraag is of wij mensen er nog kunnen leven.

Vogels

In Europa publiceerde BriLife International op 14 oktober 2021 de Europese lijst van Vogels.

Enkele van de belangrijkste bevindingen van het onderzoek:

- 1 op de 5 vogelsoorten in Europa wordt met uitsterven bedreigd of wordt bijna met uitsterven bedreigd
- 1 op de 3 vogelsoorten in Europa is de afgelopen decennia afgenomen
- Zeevogels, steltlopers en roofvogels zijn de meest bedreigde en snelst afnemende groepen
- Mariene leefgebieden, evenals landbouwgronden, drasland en graslanden zijn de leefgebieden met de meest bedreigde en/of afnemende soorten
- De meerderheid van de leeuweriken, gorzen en klauwieren neemt af
- 71 soorten (13%) worden in Europa bedreigd (CR, EN, VU)
- Nog eens 35 soorten (6%) zijn bijna bedreigd
- 5 soorten zijn nog steeds regionaal uitgestorven

Op de Rode lijst in Nederland staan 87 soorten en dat is 44% van alle vogels die in ons land broeden.

De belangrijkste oorzaken van afnemende vogelpopulaties in Europa zijn de grootschalige verandering van landgebruik; intensieve landbouw; overexploitatie van mariene hulpbronnen; vervuiling van binnenwateren; niet-duurzame bosbouw en infrastructuur.

Insecten

Insecten vormen ongeveer de helft van alle bekende levende organismen. Ze spelen een sleutelrol in bestuiving, nutriëntenkringloop, voedselketens van vogels en andere insecteneters, en zijn een van de pijlers van onze ecosystemen. Het wijdverbreide gebruik van insecticiden, de versnippering van leefgebieden en de klimaatverandering vormen echter meerdere bedreigingen voor hen, en hun populaties nemen sterk af”, staat in een UN Environment Foresight Brief van januari 2019. Uit een nieuwe wereldwijde studie van de oorzaken van de achteruitgang van insecten blijkt dat habitatverlies door omschakeling naar intensieve landbouw de belangrijkste oorzaak is van de achteruitgang.

In 2020 gebruikte de landbouw in Nederland 5 miljoen kilogram gewasbeschermingsmiddelen. Anders dan in voorgaande jaren werden in 2020 meer middelen ingezet voor de bestrijding van insecten dan voor onkruid. Dit blijkt uit nieuw

onderzoek van het CBS over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bij 42 gewassen.

Een heroverweging van de huidige landbouwpraktijken, met name een serieuze vermindering van het gebruik van pesticiden en herbiciden is daarom zeer gewenst. De vervanging ervan door duurzame, ecologisch gebaseerde praktijken, is dringend nodig om de huidige trends te vertragen of om te keren en het herstel van afnemende insectenpopulaties.

Bij een recent onderzoek door ARK Natuurontwikkeling werd in meer dan de helft van de poep van (semi-wilde) grazers antiparasitaire middelen gevonden. De grazers verbleven in en nabij natuurgebieden. In totaal werden zes middelen aangetroffen. De poep trekt vele insecten aan, maar zelfs bij zeer lage doseringen al zo giftig dat de insecten soms al in de poep sterven. Daarmee ontstaat er weer voedselgebrek voor vogels en andere dieren die van insecten leven.

Overigens wordt de achteruitgang van insecten door een complex van oorzaken veroorzaakt, Het intensieve landgebruik, versnippering en verdroging, stikstofdepositie en klimaatverandering een aantal in het oog springende zijn. Zo hebben de extreem hoge temperaturen rond de jaarwisseling dit jaar ervoor gezorgd dat diverse vlinders uit hun overwintering zijn ontwaakt. Vooral vlinders die niet ver weggekropen zaten en die op plekken hingen die snel opwarmden werden wakker.

Er zijn op 1 januari 2022 vooral dagpauwogen en citroenvlinder gezien, ook werden enkele kleine vossen waargenomen.

Het is voor vlinders niet goed om nu uit de winterslaap te komen, want dat kost ze enorm veel energie en die hebben ze de komende maanden nog hard nodig. Pas in maart 'horen' ze te ontwaken.¹

Wereldwijd is de achteruitgang van insecten ongeveer 40%. In Nederland en Duitsland bedraagt de achteruitgang maar liefst 75 tot 80%.

Zoogdieren

Met de zoogdieren gaat het eveneens niet goed. Uit de herziene Rode Lijst van de Nederlandse zoogdieren, die op 3 november 2020 is vastgesteld, blijkt dat met name boerenland zoogdieren achteruitgaan. Zeer alarmerend is dat er nu zelfs algemene soorten bedreigd raken. Zo zijn de aantallen van konijn en haas sinds 1950 met 60-70% geslonken. Recenter gaat het ook met algemene soorten als egel en eekhoorn niet goed. Zo blijkt dat de egel en de eekhoorn in verspreiding met 50% respectievelijk 34% achteruit zijn gegaan in de laatste tien jaar. Beschermingsmaatregelen zijn nodig en er zijn ook voorbeelden dat deze maatregelen kunnen leiden tot een kentering van het tij. De otter is hét voorbeeld dat bescherming helpt. Meer positief nieuws is daarnaast te melden over een aantal zeezoogdieren en de wat grotere zoogdieren. De vooruitgang van deze soorten betekent dat de Rode Lijst in totaal korter is geworden: van 44% naar 32% van de beschouwde soorten.

¹ <https://www.vlinderstichting.nl/actueel/nieuws/nieuwsbericht/nieuwjaarsdag-2022-vlinderdag>

Vleermuizen (Chiroptera) zijn de enige zoogdieren die echt kunnen vliegen. Sinds 2009 wordt een afnemende trend van het aantal vleermuizen waargenomen. Maar met de meeste soorten gaat het redelijk tot goed. De bebouwde omgeving begint een zorgkindje te worden vanwege het ontbreken van mogelijkheden om nog onder dakpannen, spouwmuren e.d. huisvesting te vinden.

De vleermuizen die in Nederland leven zijn nuttig, want ze eten allerlei hinderlijke of voor de landbouw schadelijke insecten. Elke soort heeft zo zijn voorkeur: de grootoorvleermuis houdt van nachtvlinders (ook die van de eikenprocessierups) de watervleermuis maak je blij met muggen. Zonder de watervleermuis zouden diverse waterrijke woonwijken bedolven worden onder muggen. Want omdat vleermuizen per nacht ruim een kwart van hun lichaamsgewicht moeten eten, eten ze duizenden insecten zoals motjes, kevers en dus ook muggen weg.

Ook in bossen parken komen vleermuizen voor die aangewezen zijn op holtes in bomen voor te slapen en grootbrengen van de jongen. Dit vraagt om een goed boombeheer. Er is een uitstekende brochure om een dergelijk boombeleid uit te voeren. Het Drutens bosje is een uitstekend biotoop voor de vleermuis mede door de aanwezigheid van water. Het beleid van het beheer moet hierop worden afgestemd.

Bevolkingsgroei

De wereldbevolking blijft maar groeien. Dat heeft als gevolg; steeds meer voedsel, steeds meer energieverbruik, steeds meer ruimtegebruik aan woningen, straten en pleinen en daardoor ook steeds minder groen en leefmilieu voor dieren. We wonen inmiddels met meer dan zeven miljard mensen op aarde en het aantal groeit verder.

Eind juli 2021 telde Nederland 17.515.152 inwoners. In 1900 telde Nederland 5.000.000 inwoners en nu dus ruim 17.500.000 miljoen. Het inwoneraantal blijft vanaf 1900 continu groeien zonder schommelingen. De bevolking in 2069 ligt waarschijnlijk tussen de 18,7 en 21,9 miljoen inwoners. In 2005 waren er maar enkele landen waarin bevolkingsdaling plaatsvond. Deze landen bevonden zich in Zuid- Midden- en Oost-Europa. Mondiaal blijft de bevolking net zoals in Nederland stijgen en dat vraagt steeds meer energie, voedsel, energieverbruik en ruimtegebruik. Tegelijkertijd keldert het aantal soorten planten en dieren met de dag. Die trend moeten we keren: wij mensen hebben de

ecosysteemdiensten van de natuur hard nodig. 'De sleutel ligt bij het aanpassen van ons gedrag. De manier waarop we nu voedsel en goederen consumeren beïnvloedt hier, maar ook elders op aarde, de biodiversiteit. Onze zogenaamde ecologische voetafdruk, het geschatte oppervlak dat nodig is om onze goederen te produceren en afval te verwerken, is zeer groot: 6,25 hectare. Als elke wereldburger onze manier van leven zou aannemen, dan hebben we vier aardbollen nodig. Om die voetafdruk te verkleinen, moeten we bewuster gaan leven en consumeren: seizoensgebonden en meer plantaardig eten, lokaler, bewuster en minder consumeren, minder verspillen, enzovoort.'

Biodiverse ecosystemen bieden ons tal van nuttige en zelfs levensnoodzakelijke diensten. Denk maar aan de bestuiving van gewassen en het zuiveren van water en lucht. Bovendien kan de natuur ons helpen wapenen tegen externe veranderingen zoals de klimaatverandering. Een goed beheer van natuur verlaagt het risico op overstromingen en stormen, kan veel van de menselijke koolstofdioxide-uitstoot opslaan en zorgen voor een natuurlijke afkoeling in de stad.

Het verlies aan biodiversiteit gaat nu tien tot honderdmaal sneller dan tijdens de voorbije millennia. Wereldwijd zijn één miljoen soorten met uitsterven bedreigd.

Ook het aantal individuen binnen dezelfde soort gaat sterk achteruit, sinds de jaren zeventig met maar liefst zeventig procent.

En dat er een ware insecten-apocalyps aan de gang is, merkte je misschien al aan het dalende aantal beestjes dat tegen de voorruit van de wagen blijft plakken. Deze uitstervingsgolf is de eerste die wordt veroorzaakt door één organisme, de mens.

Bestrijdingsmiddelen

Inmiddels is het al decennia overduidelijk dat bestrijdingsmiddelen een desastreuze uitwerking hebben op vele vormen van leven. Het begon met het bejubelde DDT dat in 1948 nog een Nobelprijs in de wacht wist te slepen. Nadat duidelijk werd dat dit bestrijdingsmiddel tegen insecten ook ernstige gezondheidsklachten had voor de mensen werd de toelating van dit middel in de jaren zeventig ingetrokken.

Maar er kwamen natuurlijk andere middelen op de markt die voor insecten en kruidachtige gewassen eveneens verwoestende effecten hadden. Soortgelijke problemen als bij DDT zien we bij middelen als neonicotinoïden. Er ligt inmiddels een flinke stapel wetenschappelijke studies en adviezen waaruit blijkt dat systemische

bestrijdingsmiddelen, landbouwgif dat aan het zaad van gewassen wordt toegevoegd, bijdragen aan de achteruitgang van vele insecten zoals wilde bijen en hommels.

Koos Niemeijer, hoogleraar in Leiden, wetenschappelijk directeur van het Naturalis biodiversiteitscentrum en expert op het gebied van bestuivende insecten is heel duidelijk. "Bestrijdingsmiddelen zijn niet goed voor insecten, blijkt uit allerlei experimentele proeven. Neonicotinoïden hebben een duidelijk effect op wilde bijen, hommels en metselbijen. In zeventig procent van de honing in de wereld wordt ten minste één neonicotinoïden gevonden. Dat er volgens de Rode lijst van bedreigde insecten ook veel bijen zijn die niet worden bedreigd, wil niet zeggen dat het met die bijen goed gaat. De teruggang van bijen komt door een mix van oorzaken, waaronder de intensieve landbouw, het gebrek aan voedsel voor insecten en door insecticiden."

Inmiddels zijn der signalen dat er door een stapeling van bestrijdingsmiddelen er mogelijk ook gezondheidsrisico's zijn. In fruit en groente uit Nederland wordt een groeiend aantal zeer schadelijke bestrijdingsmiddelen aangetroffen. Ondanks beleid om gewasbeschermingsmiddelen met de hoogste risico's voor onze gezondheid en het milieu versneld van de markt te halen. Dat blijkt uit een analyse van meetgegevens van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) door Pesticide Action Network Nederland (PAN NL). Bij appels, peren, kersen, spinazie en komkommers was tussen 2007 en 2020 een duidelijke toename te zien van het aantal verschillende schadelijke bestrijdingsmiddelen dat erin werd aangetroffen. De actiegroep keek specifiek naar 55 middelen die volgens een Europese verordening uit 2009 van de markt moeten verdwijnen omdat ze het meest schadelijk zijn voor de gezondheid of het milieu.

In het merendeel van de onderzochte peren, appels, aardbeien en prei werd in 2020 minimaal één bestrijdingsmiddel uit die groep gevonden, blijkt uit de analyse. Zo werd de hormoon versturende stof difenoconazool in 2020 vijf keer vaker aangetroffen dan in 2006.

De NVWA controleert of telers legale gewasbeschermingsmiddelen gebruiken en of de residuen (resten) van gewasbeschermingsmiddelen in producten onder de wettelijke limiet blijven. Het aantal overtredingen bij groente en fruit van Nederlandse bodem is 'zeer gering'. Naar stapeling - de hoeveelheid verschillende middelen op een product - kijkt de voedselautoriteit echter niet.

Dertien jaar geleden werd in Brussel besloten dat een kleine zestig middelen zo snel mogelijk moesten worden vervangen door minder schadelijke alternatieven. Niet na tien of vijftien jaar - zoals standaard is bij bestrijdingsmiddelen - maar al na zeven jaar moet voor deze middelen daarom opnieuw worden beoordeeld of er inmiddels betere alternatieven zijn.

Dat beleid lijkt tot nu toe echter weinig uit te halen. In Nederland is sinds 2009 geen enkel middel van de beruchte lijst vervangen.

Ook de instantie die over toelating gaat, erkent 'dat het niet hard gaat'. „Er zijn inderdaad nog niet of nauwelijks middelen van de lijst vervangen”, zegt woordvoerder Hans van Boven van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb). „Om die reden gaat de Europese Commissie de procedure evalueren.”

In het gehouden onderzoek wordt geen melding gemaakt van de effecten op de biodiversiteit maar is alleen gekeken naar de effecten op de volksgezondheid.

Mariene ecosystemen

Al het leven op onze aarde, inclusief onze ecosystemen, maatschappij en economie, is afhankelijk van water. Mariene en zoetwatersystemen verschillende hebben vele

essentiële functies. Beide ecosystemen leveren een breed scala aan goederen en diensten en bieden natuurlijke bronnen, een manier om handel te drijven en goederen te vervoeren en recreatiemogelijkheden.

De Europese zoetwatervoorraden staan onder steeds grotere druk en eeuwenlang menselijk handelen heeft ongekeerde veranderingen in de kustgebieden en zeeën van Europa veroorzaakt. Dit heeft geleid tot veranderingen in het milieu van de kust- en mariene ecosystemen, zoals waterverontreiniging en eutrofiëring (of verrijking met nutriënten), afname van biologische diversiteit, verval van het landschap en kusterosie. Dankzij investeringen in systemen voor de behandeling van afvalwater, die erop gericht waren om verontreiniging door de behandeling van stedelijk afvalwater terug te dringen, zijn de Europese wateren veel schoner dan 25 jaar geleden.

Slechts 53% van de Europese waterlichamen heeft echter de Kaderrichtlijn Water-doelstelling voor 2015 gehaald. De overige waterlichamen verkeren ecologisch gezien nog steeds in slechte staat ([EEA Rapport 8/2012](#)).

De Europese wateren staan onder verschillende druk, waaronder watervervuiling, waterschaarste en overstromingen. Grote wijzigingen aan waterlichamen hebben ook invloed op de morfologie en de waterstroom. Om de essentiële functies van onze waterecosystemen in stand te houden en te verbeteren, moeten we ze goed beheren.

In het vierde milieu-actieprogramma van de Europese Gemeenschap werd aangekondigd dat er een richtlijn zou komen voor de beheersing en beperking van de waterverontreiniging als gevolg van het opbrengen of lozen van dierlijke mest en een buitensporig gebruik van meststoffen. Het gebruik van stikstof bevattende meststoffen en dierlijke mest is weliswaar noodzakelijk voor de landbouw in de Gemeenschap, doch het buitensporige gebruik van meststoffen vormt een milieurisico vormt, zodat een gemeenschappelijk optreden nodig is om de problemen die worden veroorzaakt door de intensieve veehouderij het hoofd te bieden en dat er in het landbouwbeleid meer rekening moet worden gehouden met het milieubeleid.

Te veel voedingsstoffen in water heeft op verschillende manieren negatieve gevolgen voor de waterkwaliteit in ons land. Allereerst kunnen zich in het zwemwater te veel blauwalgen ontwikkelen. Contact met, of inslikken van blauwalgen kan gezondheidsklachten veroorzaken. Ook dieren die het water drinken, kunnen vergiftigingsverschijnselen krijgen. Een ander negatief effect is vermindering van biodiversiteit doordat een beperkt aantal soorten planten en dieren profiteren van de grotere beschikbaarheid van voedingsstoffen en zeldzame soorten juist niet. Daardoor neemt het aantal soorten af.

Daarnaast is het voor drinkwaterbedrijven makkelijker om schoon drinkwater te leveren als er om te beginnen al minder nitraat in het grond- en oppervlaktewater zit. Te veel nitraat in het drinkwater is namelijk ongezond.

Na 2015 neemt het teveel aan stikstof en fosfor in de bodem toe. Na 2016 nemen de nitraatconcentraties in het water op landbouwbedrijven weer toe. Vanaf 2018 wordt dit vervolgens versterkt door droge zomers. Toch was de nitraatconcentratie in het grond en oppervlaktewater gemiddeld genomen lager dan de vier jaar ervoor. In een bericht op de eigen site schrijft het RIVM dan ook: "Het huidige beleid is ontoereikend om de doelstellingen te halen. Dat vraagstuk wordt nog knellender als we rekening houden met

het vaker voorkomen van perioden van droogte, zoals in de afgelopen jaren het geval was.”²

Niet alleen het nitraat, maar veel andere stoffen bedreigen ons grondwater maar ook stoffen als PFAS. PFAS hebben handige eigenschappen: ze zijn onder andere water-, vet- en vuilafstotend. Ze zitten in verschillende producten. Bijvoorbeeld in smeermiddelen, voedselverpakkingsmaterialen, blusschuim, antiaanbaklagen van pannen, kleding, textiel en cosmetica. Ook worden ze gebruikt in verschillende industriële toepassingen en processen. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu heeft het grondwater in Nederland onderzocht op de aanwezigheid van PFAS.

Dit onderzoek laat zien dat PFAS overal in het grondwater in meestal lage concentraties kunnen worden aangetroffen. Deze stofgroep bestaat uit ruim 6000 stoffen. Hiervan komen 30 PFAS boven de detectiegrens in het milieu voor.

De hoogste concentraties worden gevonden in het zogenaamde freatisch grondwater. Dit is het bovenste, ondiepe grondwater. Het diepste grondwater in dit onderzoek bevond zich ongeveer 15 meter beneden het maaiveld. Op deze diepte zijn de concentraties PFAS lager.

Ook in onze gemeente worden we geconfronteerd met het storten van PFAS-houdende slib in de Kaliwaal. In het Handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie van de versie december 2021 wordt daar uitgebreid op ingegaan.

De vele rivieren die hun water afvoeren naar de zeeën voeren niet alleen water af maar ook heel veel (gevaarlijk) vuil. Ook PFAS, veel plastic en andere verontreinigingen zoals medicijnresten en tal van andere stoffen. Na hoog water in de rivieren blijven er grote hoeveelheden vuil achter waaronder enorme hoeveelheden plastic. Deze hebben als ze in zee belanden weer zeer negatieve effecten.

Microplastics komen op grote schaal in het milieu voor, maar de risico's daarvan voor de mens en het ecosysteem zijn grotendeels nog onbekend. De microplastics zijn kleine vaste kunststof deeltjes (kleiner dan 5 millimeter) en zijn slecht oplosbaar in water en niet afbreekbaar. Via allerlei bronnen en routes komt een groot deel van de microplastics in zee terecht. Maar grotere plastic delen zwerven ook in de zee en worden gegeten door veel dieren die in of bij de zee leven.

Bekend is dat zeker 240 diersoorten, waaronder walvissen plastic inslikken wat kan leiden tot inwendig letsel en de dood. Een recente studie wees uit dat flexibele plastics, zoals plastic zakken en verpakkingen voor het grootste deel verantwoordelijk zijn voor de sterfgevallen bij zeedieren. Walvissen zijn niet de enige diersoorten die schade ondervinden van het plastic afval. Ook dolfijnen, zeeschildpadden, zeevogels en vissen ontkomen er niet aan.

Het meest schadelijk is het op zee achtergelaten, verloren of weggegooid vistuig, ook wel 'Ghost Gear' (spookuitrusting) genoemd. Ongeveer 10% van de wereldwijde plasticvervuiling in de oceaan bestaat uit deze spooknetten: visnetten en touw op basis van plastic. Elk jaar raken zo'n 300.000 walvissen, bruinvissen verstrikt in verloren of afgedankte netten en sterven een langzame pijnlijke dood door verstikking, verhongering of uitputting.

² <https://www.rivm.nl/nitraatrapportage2020>

3. ROL VAN ONZE GEMEENTE

In de vorige paragraaf zijn we ingegaan op de oorzaken van de bedreigingen voor onze biodiversiteit en daarmee ook indirect op de bedreigingen voor de mensheid die ons nu al, maar zeker onze kinderen en kleinkinderen zullen treffen als wij de wereldwijde klimaatcrisis niet doeltreffend te lijf gaan en wij niet in staat zijn een halt toe te roepen aan de achteruitgang van de biodiversiteit en deze waar maar mogelijk weer te herstellen.

Natuurlijk kan onze gemeente de wereld niet redden. Maar dat neemt niet weg dat alle overheden de dure plicht hebben om daar daadwerkelijk in te investeren, ook financieel. We zien dat ook gebeuren door het Rijk, provincies en waterschappen en vele gemeenten. Ook de gemeente Druten moet een tandje bijzetten willen we het probleem van de klimaatopwarming en de achteruithollende biodiversiteit serieus nemen. Dat zal geld kosten structureel geld en incidenteel geld. Maar feitelijk hebben we geen andere keuze. Willen we echt wat doen aan deze problemen dan kost ons dat geld, niet op alle gebieden maar het gaat ons geld kosten. Maar we doen het om voor onze inwoners een leefbare wereld te geven En natuurlijk redden wij het als landje alleen ook niet, maar wereldwijd wordt ingezien dat actie geboden is.

Om een goed beleid te kunnen realiseren moet de gemeente wel beschikken over een goede ecologische informatie van haar grondgebied. Met deze informatie kunnen betere besluiten worden genomen waar het gaat om nieuwe ontwikkelingen op ons grondgebied. Het geeft inzicht waar we de biodiversiteit kunnen verstevigen door verbindingzones te maken.

Het geeft ook aan dat er oplossingen gevonden moeten worden als de gemeente wenst in te breken op gebieden met woningbouw of andere infrastructurele werken waarbij dan bij conflicten naar oplossingen kan worden gekeken en hoe die kunnen worden opgelost.

Want op veel gebieden is herstel mogelijk. Een fraai lokaal voorbeeld is de meestromende nevengeul in de Afferdensche en Deestsche waarden zo blijkt uit een onderzoek gehouden naar de visbestanden. De onderzoekers deden 2194 bemonsteringen op 75 locaties, verspreid over vier rivieren: IJssel, Waal, Getijdenlek en Gestuwde Neder-Rijn & Lek. Bij de Waal hebben de Afferdensche en Deestsche Waarden, Gameren en Hurwenen de rijkste vangsten. Dat zijn de meestromende nevengeulen die het goed doen.³ Deze maatregel was primair bedoeld om een betere afvoer van water te bevorderen en daarmee nieuwe dijkversterkingen voor te blijven, want ook de afvoer van de rivieren zal problematischer gaan worden, zeker bij een stijgende zeespiegel. (Ruimte-voor-het rivierproject) Overigens is uit het onderzoek de les getrokken dat men bij een nevengeul het beste meerdere zijtakken op de nevengeul kan maken omdat aan het begin en eind van de geulen de soortenrijkdom het grootst is. Het zijn vooral de reofiele vissen (soorten die van stromend water houden) die heer aanwezig zijn. Uit het onderzoek bleek dat de nevengeul in de Afferdensche en Deestsche waarden op 1 stond bij de reofiele vissen in het onderzoek. Door de ingreep in deze uiterwaarden is veel van het unieke ooibos verloren gegaan. Er is recent een afwegingskader ontwikkeld die het in de wereld unieke ooiboslandschap binnen de Afferdensche en Deestsche waarden mogelijk weer kan versterken. Dit is zeker een actie die de gemeente moet ondernemen. Dit draagt bij aan het herstel van het oorspronkelijke landschap en de natuurbeleving. Bovendien creëert het voor soorten betere leefgebieden zoals de bever en slaappleatsen voor bijvoorbeeld aalscholvers en de grote witte zilverreiger.

³ https://www.natuurkennis.nl/Uploaded_files/Publicaties/verslag-obn-vissendag2021-def.pdf

Maar het gaat bij het herstel van grote projecten over flinke ingrepen. Er zijn ook tal van kleine wijzigingen die bijdragen aan het herstel van biodiversiteit waar ook onze inwoners aan kunnen bijdragen. Dat kunnen hele kleine dingen zijn zoals insectenhôtels, meer (inheemse) planten in de tuinen, nestkasten, minder verharding zoals tegels in tuinen en meer groen. Dat is niet alleen goed voor de biodiversiteit, maar ook voor het weer dat steeds extremer wordt en waarbij hevige regenval door de bodem moet worden opgevangen omdat anders het overbelaste rioolstelsel het niet meer aankan. En natuurlijk geen betonnen en houten schuttingen, maar hagen en nog vele mogelijkheden meer.

De gemeente Druten heeft al een beleid op het gebied van de energietransitie. Het uitsluiten van groene energie door wind had niet onze voorkeur, maar wij kunnen natuurlijk ook niet anders dan meerderheidsbesluiten van de raad te respecteren.

We dienen af te wachten hoe de nieuwe raad zich zal gaan verhouden met betrekking tot het thema wind.

Dat er een versnelling nodig is, is duidelijk. We stoten in de wereld nog steeds meer CO₂ uit mede door de vele bosbranden die er in de afgelopen jaren zijn geweest ook mede als gevolg van de klimaatveranderingen.

Maar ook op het gebied van de gevolgen van de klimaatverandering liggen er op veel gebieden relaties met het versterken en herstellen van de biodiversiteit terwijl daarmee ook de negatieve effecten van de opwarming van de aarde kunnen worden verminderd in de leefomgeving.

Met betrekking tot de biodiversiteit zijn we op een aantal gebieden gelukkig de laatste jaren anders gaan denken. Zo beschikken we in de gemeente over een zogenaamde Groene Kaart. Deze moet echt een update krijgen omdat de kaart vooral oog heeft gehad voor monumentale bomen en boe die een weg begeleiden. Maar voor bomen die een belangrijke ecologische waarde hebben is veel minder oog geweest. Oude bomen zijn ecologisch vele malen waardevoller dan jonge bomen. Ook de karakteristieke knotwilgen in ons landschap zijn buiten beeld gebleven. In onze gemeente staan knotwilgen die al meer dan een eeuw oud zijn.

